

SZÍNHÁZ

GALÓCZA

Az előadás úgy kezdődik, hogy Ardonjak gazda egy fene nagy konyhakéssel elvágja a fehér leghorn tyúk nyakát, és úgy végződik, hogy Ankica nagyság'sasszony, Ardonjak gazda felesége, ugyanazzal a fenénagy konyhakéssel halálra szurkálja a fehér abrosszal leterített férjét. Ami e két jelenet között van, történik, az a darab, ami arról szól, hogy Ankica mindent megtesz, illetve mindenkit felbérel, hogy a gazdát tegyék el láb alól, mert akkor ő végleg a földmőrőe lehet. Megpróbálja rábírnai a gazda írnokat, a csendőr tizedest, akinek megígéri Tonka, a szolgáló kezét, felbérel Zeljicet, a gazda által kisemmizett, bolsevik érzelmű parasztot, sőt Galóczát, a hírhedt szlavóniai betyárt is felbérel, végül azonban mégis neki kell végeznie a gazdával; fölháborító, hogy a férfiak mennyire tehetetlenek és semmire, még egy kis gyilkosságra sem képesek.

Ennyi, s nem több ez a történet, amelyből Ivan Kušan összeszerkesztette bohózatát, ezt a jópofa kis marhaságot, amely jókedvű színházi sikerre született, ahogy a zágrábi ősbemutató nagy szériája és a pesti Katona József Színház háromévesnyi közönségvonzó sorozata bizonyíthatja. Kétségtelen, hogy az Újvidéki Színház is a szórakoztatás és a várható siker reményében döntött a *Galócza* színrevitele mellett. Sajnos, ami kétszer megtörtént, az harmadszor minden bizonnyal nem fog megtörténni. Újvidéken aligha lehet siker Kušan bohózos története, amelyben korántsem kell mély filozófiát vagy társadalombírálatot látni, de amely azzal válik többé pusztá szórakoztatásnál, hogy mentalitásrajza felismerhető, hogy a lelki provincia ábrázolásában pontos, hogy ügyesen konfrontálja a nagy álmokat – mindenki valami nagyot, elérhetlent kíván – és a kisemberi ügyefogyottságot, a komikumot a kétbalkezes hősök ellentmondására építi. Bűnügyi történetet parodizál – nem népszínművet, ahogy néhány kritikus véli –, s közben a stílusparódia különféle változatait kínálja fel a rendezőnek, a színészeknek. Minden szerep karikatúra is, éppen úgy, ahogy a darab minden szituációja komikus.

Vagyis: valóban minden adott egy frenetikus színházi sikerhez, ami azonban ezúttal elmarad. Talán mindenekelőtt a rendezés hibájából. Radoslav Doric ugyanis néhány kisebb jelenetet leszámítva nem tud komikus színpadi helyzeteket szerkeszteni. Végtelenül ötletlen Doric rendezése. S azt hiszem, kidolgozatlan is. Kušan darabja bevallottan jól ismert, agyonhasznált sablonokból épül fel, magától adódó lenne, hogy a rendező is kipróbált színpadi sablonokkal, közhelyekkel dolgozzon, de úgy, hogy fonákról láttassa őket. Doric rendezéséből a sablonok logikája, rendszere is éppúgy hiányzik, mint ezek fonákjának a megmutatása. Elég talán arra utalni, hogy a helyzetek, a gegek ismétlése szinte teljesen hiányzik az előadásból, vagy legalábbis észrevétlen marad, holott az ismétlés az a színpadi/színészi forma, amely végtelenül hatásos lehet a komikum kifejezésében. Ez, az ismétlés hiánya, mutatja, hogy hiányzik az előadásból a végiggon-

Ivan Kušan: *Galócza*. – Újvidéki Színház. Fordította Spiró György. Rendező: Radoslav Doric. Díszlet- és jelmezterv: Vesna Radović. Zene: Kovács Ferenc. Szereplők: Fejes György, Romhányi Ibi, Balázs Piri Zoltán, Faragó Edit, László Sándor, Pásthly Máttyás, Bicskei István, Szilágyi Nándor és Simon Mihály.

dolt, a következetesen megvalósított rendszer, a szerkesztettség. S ennek következménye viszont, hogy szinte mindegyik színész más-más stílusban játszik. Kivétel nélkül tudják, érzik, hogy nekik parodizálniuk kell, de eszközeiket a rendezés nem fogja egységes előadásképpbe össze. Fejes György nem tisztázta, hogy ki s miféle is az a bizonyos Ardonjak gazda, trágyaszagú, zsíros paraszt-e, aki meggazdagodott, s most urizál, vagy ügyeskedő csempész és könnyű kalandok kedvelője-e. Természetes és elkerülhetetlen, hogy játéka kiegyensúlyozatlan, kapkodó, következetlen. S ezek a jelzők az előadás legtöbb színészének játékára illenek. Pásthly Mátyás Zeljice bántóan ingadozik a népieskedés és az urbánus agyafúrtság között, őt még a hol irodalmias, hol népies szöveg is erre a bizonytalankodó, ingadozó stílusra készíti. Romhányi Ibi Ankcát, egy-egy felvillanást leszámítva, túlságosan is rutinból csinálta meg. Olyan játékosra emlékeztet, aki csak akkor van játékban, ha a labda hozzá kerül, ha szövege van, máskor csupán szemlélője az eseményeknek. S ez általában mindenkire érvényes. Különös, hogy a színészek – úgy látszik – nem élvezik a kapott játéklehetőséget, nem lubickolnak szerepükben. Balázs Piri Zoltán, földmőröként, igyekszik megmutatni a figura vidéki áporodottságát, a hódítóban a kistilú, hasznot leső szépelgőt, olykor azonban elveszti az alakítás fonalát. Éppen úgy, mint László Sándor a titkár szerepében és Faragó Edit szolgálóként. Nekem Bicskei István szintén kiegyensúlyozatlan címszerep-alakítása mellett elsősorban László és Faragó tetszett. Mindketten megpróbálták külső eszközökkel jellemezni a szerep emberi, belső tulajdonságait. Kitaláltak egy figurát, s azt igyekeztek végigvinni. Itt-ott azonban kiestek ebből a vállalt szerepből, de mindkettőjük pályáján fontos állomás lehet ez a kis szerep, ha levonják belőle a tanulságot, s ha tudják ezt kamatoztatni. Simon Mihály csendőre korrektil komikus. Bicskei gengszterparódiát kíván adni, részleteiben jól elképzelt alakítás, de úgy tűnik, ezek a részletek a bemutatón még nem álltak össze szervesen, egységes figurává. Galóczája ügyefogyott, noha Al Capone szeretne lenni, de csak egy Dráva- és Száva-közi bérgyilkos; kívánja érzékeltetni Galócza kapcsolatát a hatalommal, de kívülállását is, függetlenségét is, nem sikerül; szeretne jólnevelt világfi lenni, de szívesen tetszeleg a kegyetlen gyilkos, a félelmetes, nyers haramia szerepében is; mindez felismerhető szerepformálásában, ám ugyanakkor nem állnak össze egységes képpé, egységes figurává. Olyan szobor, akinek felismerhetően másról mintázták a kezét, a lábát, a fejét, az orrát, a testét, s a sok modellből nem lett egy új, egységes alak.

Hogy hiányzott az egységes rendezői koncepció, az a vezérelv, amely egymásra épülő, egymásba kapcsolódó komikus színpadi szituációk rendjében mutatkozik meg, bizonyítja a színészi játék zavaró eklektikussága, felszínessége, kidolgozatlansága, de talán ennél is inkább a díszlet funkciótlansága, amatőr beállítása, kivált a szállodajelenetben, amit talán az író is elnyújtott, s a folyóparti jelenetben, ami hasonlóképpen unalmasan hosszú és kezdetleges. Lehet, hogy a színészek sem tehetnek mást, mint hogy lefőlhohangálnak, de hogy ez egy cseppet sem komikus, az biztos.

Egy nagy színházi siker lehetősége úszott el, ment veszendőbe a rendező kezén.

GEROLD László